

ПЛАНЪТ ЗА ИНВЕСТИЦИИ ЗА ЕВРОПА: ПРЕДПОСТАВКА ЗА СТИМУЛИРАНЕ НА ИНВЕСТИЦИОННАТА АКТИВНОСТ В ЕС В СЛЕДКРИЗИСНИЯ ПЕРИОД (2015 - 2020 г.)

Доц. д-р Светла Бонева

Университет за национално и световно стопанство - София

Резюме: Разработката представя необходимостта от приемането на Плана за инвестиции за Европа, неговата цел, структура, етапите, през които преминава неговото осъществяване и основните източници на финансови ресурси, необходими за реализирането на плана, които възлизат на 315 млрд. евро за периода 2015 - 2020 г. Очертана е ролята на залегналия в основата на Плана за инвестиции за Европа нов Европейски фонд за стратегически инвестиции (ЕФСИ), източниците, от които ще се събират ресурсите на ЕФСИ, както и основните направления, в които ще бъдат насочени неговите инвестиции - дългосрочни инвестиционни проекти и проекти на малки и средни предприятия и дружества със средна пазарна капитализация.

1. Предпоставки за приемането на Плана за инвестиции за Европа на фона на световните тенденции в инвестициите

Необходимостта Европейският съюз (ЕС) да предприеме широкомащабен **План за инвестиции за Европа** е продукувана от тежките последици от световната икономическа и финансова криза. Равнището на съвкупните инвестиции в ЕС (публични и частни) в периода 2008 - 2015 г. спада средно¹ с 15 % в сравнение със стойностите от предкризисния период (2007 г.).

Инвестиционната активност на ЕС не трябва да бъде разглеждана изолирано от световните тенденции, защото ЕС заема важна роля и дял в световното стопанство. Според публикувания през 2013 г.² от UNCTAD Световен

¹ По данни на Евростат в някои държави членки този спад е още по-голям. Такъв е случаят с Италия (-25 %), Португалия (-36 %), Испания (-38 %), Ирландия (-39 %) и Гърция (-64 %).

² World Investment Report, UNCTAD, 2013.

доклад за инвестициите³, през 2012 г. световният поток на преки чуждестранни инвестиции (ПЧИ) е намалял под равнището отпреди кризата, което се дължи основно на макроикономическата нестабилност и политическа несигурност за инвеститорите. През 2012 г. *за първи път развиващите се икономики привличат повече ПЧИ от развитите страни*. Освен това те генерират почти една трета от глобалните изходящи ПЧИ.

Възстановяването на ПЧИ, започнало през 2010 г. и 2011 г., ще отнеме повече време от очакваното, прогнозира докладът на UNCTAD от 2013 г. Очаква се възстановяването на ПЧИ да се забави поради структурните слабости в световната финансова система, слабия растеж в страните от ЕС, както и значителната политическа несигурност във важни за доверието на инвеститорите области. Докато световната икономика се възстановява колебливо и неравномерно, UNCTAD очаква потоците от ПЧИ да нарастват постепенно през идните няколко години.

На регионално ниво Световният доклад за инвестициите за 2013 г. отчита сериозен *спад на входящите ПЧИ в ЕС и САЩ*, а единственият регион, който бележи слаб растеж от 5% е Африка. В ЕС се наблюдава сериозен спад в сделките по сливания и придобивания, който отразява кризата в еврозоната. Турция продължава да бъде лидер в югоизточния регион на европейския континент, въпреки спада с 23% на привлечените в Турция ПЧИ. В същото време, ръстът на изходящите ПЧИ от Турция към други страни е 73%. Спадът на ПЧИ в САЩ е 26%, а докладът прогнозира през 2013-2015 г. САЩ да отстъпят лидерското си място по привлечени ПЧИ на Китай. В Южна Азия също се наблюдава спад на ПЧИ с 24%. Китай и Хонг Конг са посочени като втори и трети по привлечени ПЧИ в света.

Струва си да се отбележи един интересен факт - въпреки че ПЧИ в световен мащаб през 2012 г. спадат в сравнение с предходната година, ПЧИ в България през 2012 г. отбелязват ръст спрямо 2011 г., възлизайки на 1,478 млрд. евро. Това означава, че България се възстановява бързо след кризата, а икономиката ѝ е достатъчно конкурентоспособна в сравнение с другите развити държави, за да привлече ПЧИ тогава, когато другите държави не успяват. Най-голям ръст в привлечените ПЧИ в България отбелязва секторът на услугите - 125%. Спад на ПЧИ се наблюдава в добивната и преработвателната промишленост - съответно с 30% и 38%. България успява да задържи сравнително високо равнище на привлечени ПЧИ на глава от населението, а основни инвеститори за 2012 г. в България са: Люксембург - 382 млн. евро (26%); Русия - 225 млн. евро (15%); Швейцария - 212 млн. евро (14%); Германия - 177 млн. евро (12%) и Нидерландия - 168 млн. евро (11%).

³ Световният доклад за инвестициите се публикува ежегодно от 1991 г. насам от Конференцията на ООН за търговия и развитие (UNCTAD). Докладът се фокусира върху преките чуждестранни инвестиции (ПЧИ) на глобално, регионално и национално ниво, както и върху нови методи за подобряване на глобалното икономическо развитие. Например, през 2013 г. докладът носи подзаглавието „Глобални вериги на стойността - инвестиции и търговия за развитие“.

Според Световния доклад за инвестициите от 2014 г., през 2013 г. ПЧИ са се повишили с 9% спрямо 2012 г., достигайки 1,4 трлн.щ.д. Според прогнозите на UNCTAD темпът на растеж на ПЧИ ще продължи да се покачва⁴ постепенно през следващите три години, главно благодарение на засиления икономически растеж в развитите страни. Световният доклад за инвестициите за 2014 г. предвижда притока на ПЧИ да нарасне до 1,6 трлн.щ.д. през 2014 г., до 1,7 трлн.щ.д. за 2015 г. и до 1,8 трлн.щ.д. през 2016 г.

На фона на тази глобална картина, общата несигурност по отношение на икономическото развитие на ЕС, високите равнища на публичния и частния дълг в някои страни от ЕС и тяхното въздействие върху кредитния риск са фактори, които ограничават предприемането на мащабни инвестиционни проекти. В същото време в ЕС са налични значителни спестявания и (за разлика от преди световната икономическа и финансова криза) *голяма финансова ликвидност*, които могат да бъдат мобилизирани в подкрепа на мащабни инвестиционни планове. А ЕС се нуждае от инвестиции в много области. Тези фактори очертават необходимостта от широкообхватна европейска инвестиционна стратегия, чрез която да се инвестират ефективно наличните спестявания и да се използва съществуващата финансова ликвидност в подкрепа на създаването на устойчиви работни места и растеж в ЕС. За да се случи това, са необходими едновременно действия както по отношение на предлагането, така и по отношение на търсенето в икономиката.⁵ За насърчване на частните инвестиции е необходимо да бъдат увеличени доверието в цялостната икономическа среда, предвидимостта и яснотата при изготвянето на политиките и нормативна уредба, ефикасното използване на оскъдните публични ресурси, доверието в икономическия потенциал на инвестиционните проекти, които са в процес на разработване, както и достатъчен капацитет за поемане на риск. Необходимо е по тези въпроси да работят публичните органи на всички равнища.

За да има реален ръст на инвестициите в ЕС, е необходима сериозна работа на европейско, национално и регионално равнище. За да се увеличат инвестициите в подкрепа на растежа и работните места, държавите членки и регионалните органи трябва да продължат да провеждат структурни реформи, да имат фискална отговорност и да осигуряват регулаторна сигурност.

Държавите членки, които имат по-големи възможности да реализират бюджетни разходи, трябва да инвестират повече в публични инвести-

⁴ Растежът на ПЧИ е индикатор за потенциал, който ще помогне да се достигнат целите на ООН за преодоляване на крайната бедност и глад, като част от Целите на хилядолетието. Според УНКТАД борбата с бедността изисква глобални инвестиции от 5-7 трлн. щатски долара годишно, най-големият дял от които е необходимо да бъдат вложени в развиващите се страни, за да се подпомогне развитието на инфраструктурата (най-вече в областта на строителството на пътища, водоснабдяването и канализацията), селското стопанство и развитието на селските райони, изменението на климата и адаптацията към него, здравеопазването и образованието., УНКТАД, 2014 г.

⁵ Тази идея е изложена от председателя на ЕЦБ Марио Драги в неговата реч в Джаксън Хоул на 22 август 2014 г., <http://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2014/html/sp140822.en.html>.

ционни проекти. Държавите членки с по-ограничени бюджетни възможности би трябвало да приоритизират своите бюджетни разходи в инвестиционни проекти, които ще доведат до икономически растеж; да създадат по-благоприятна среда за частните инвеститори и да използват по-ефективно средствата от фондовете на ЕС. А Европейската комисия и държавите членки би трябвало да наблюдават тези процеси чрез механизма на европейския семестър за координация на икономическите политики и да го направляват периодично.

2. Същност и структура на Плана за инвестиции за Европа

На 26.11.2014 г. Европейската комисия (ЕК) и Европейската инвестиционна банка (ЕИБ) обявиха Плана за инвестиции за Европа⁶ (ПИЕ). Планът се появи като естествен резултат от препоръките, получени от дейността на европейския семестър и има **три взаимосвързани цели**:

- промяна на негативните тенденции за намаляване на инвестициите, създаване на нови работни места и икономически растеж, *без да се създава тежест за националните публични финанси и нови дългове*;
- повишаване на конкурентоспособността на европейските икономики в дългосрочен план;
- засилване на европейското измерение на човешкия капитал, производствения капацитет и физическата инфраструктура със специално внимание към взаимосвързаността, която е от жизненоважно значение за единния вътрешен пазар на ЕС.

Планът е изграден от **три** взаимно допълващи се **направления** (фиг. 1.):

- 1) мобилизиране през периода 2015 - 2017 г. на най-малко *315 млрд. евро допълнителни инвестиции*, с които да се повиши въздействието на публичните средства и да се отклочат частните инвестиции;
- 2) целенасочени инициативи, чрез които тези допълнителни инвестиции ще окажат ефект върху реалната икономика;
- 3) осигуряване на по-добра регулаторна предвидимост и премахване на пречките пред инвестициите, така че ЕС да стане по-привлекателен за инвеститорите и по този начин да се увеличи въздействието на плана.

ЕК и ЕИБ са стратегически партньори⁷ по първите две направления на плана и са си поставили целта да привлекат заинтересовани страни на всички равнища. Работата по третото направление изисква изпълнение на препоръките на европейския семестър от държавите членки, както и съвместна работа между ЕК, останалите институции и държавите членки.

⁶ План за инвестиции за Европа; COM (2014) 903, Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейската централна банка, Европейския икономически и социален комитет, Комитета на регионите и Европейската инвестиционна банка, Брюксел, 26.11.2014 г.

⁷ ЕК и ЕИБ започват реално да работят по плана в началото на 2015 г. Европейският съвет одобрява общия подход на плана на свое заседание на 18 и 19 декември 2014 г.

По първото направление планът задава единствено действия на равнище ЕС. ЕК предлага дейностите по това направление да бъдат финансирани от многогодишната финансова рамка на ЕС за периода 2014 - 2020 г. За тази цел някои части от бюджета на ЕС ще се използват по различен начин на равнище ЕС и на национално равнище. Именно тази разлика е основната идея на плана: да се осигури по-голям капацитет за поемане на риск при инвестирането на публични средства, да се поощрят инициаторите на проекти и да се привлече частно финансиране за жизнеспособни инвестиционни проекти, които иначе не биха се осъществили. По този начин публичните средства от ЕС ще бъдат оползотворени по-добре. В същото време ЕК приканва държавите членки да се присъединят към инициативата и да я допълнят. Планът допълва съществуващите мерки за стимулиране на европейската икономика. Очаква се въздействието му да се мултиплицира с включването на още участници като държави членки, национални насърчителни банки, регионални органи и частни инвеститори.

Непосредствено след неговото оповестяване планът е подкрепен с редица положителни изявления на европейско и световно равнище⁸.

Фиг. 1 Структура на Плана за инвестиции за Европа

Източник: План за инвестиции за Европа; COM (2014) 903, Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейската централна банка, Европейския икономически и социален комитет, Комитета на регионите и Европейската инвестиционна банка, Брюксел, 26.11.2014 г.

⁸ Заключение на Европейския съвет от 23 и 24 октомври 2014 г., стр. 8: „Европейският съвет подкрепя намерението на встъпващата Комисия да лансира инициатива за мобилизиране на 300 млрд. евро за допълнителни публични и частни инвестиции през периода 2015-2017 г.“; План за действие от срещата на Г-20 в Бризбейн, 16 ноември 2014 г.: „В допълнение през октомври ЕС обяви своята мащабна инициатива за мобилизиране на допълнителни публични и частни инвестиции през периода 2015 - 2017 г. Призоваваме за бързо изпълнение на [този] пакет от мерки“.

Декември 2014 г./Януари 2015 г.

- Европейският съвет и Парламентът следва да одобрят Плана за инвестиции в Европа, включително решението да се създаде Европейски фонд за стратегически инвестиции и да се съгласят да ускорт приемането на съответния регламент.
- Комисията прави предложения за регламента през януари 2015 г.
- Парламентът и Съветът обсъждат регламента, така че той да влезе в сила до юни 2015 г.
- Европейската инвестиционна банка започва дейностите, използвайки собствените си ресурси.
- Държавите членки следва да финализират програмирането за европейските структурни и инвестиционни фондове за максимално увеличаване на тяхното въздействие.
- Идентифицирането на проекти се ускорява на равнище ЕС въз основа на доклада на Работната група на Комисията и ЕИБ.
- ЕИБ и ключовите заинтересовани страни предприемат първите стъпки за създаването на консултантски център по въпросите на инвестициите.

До средата на 2015 г.

- Новият Европейски фонд за стратегически инвестиции е започнал работа.
- Европейските структурни и инвестиционни фондове оказват въздействие в синергия с програмите на ЕС.
- На равнище ЕС е налице прозрачен набор от проекти, който подлежи на развитие във времето.
- Новият консултантски център по въпросите на инвестициите вече функционира
- На европейско, национално и регионално равнище са започнали последващи действия в сътрудничество със заинтересованите страни.
- Специален уебсайт позволява да се следи напредъкът на Плана за инвестиции в реално време.

До средата на 2016 г.

- Напредъкът ще бъде разгледан, включително на равнище държавни и правителствени ръководители.
- Преди средносрочния преглед на многогодишната финансова рамка могат да бъдат обмислени допълнителни варианти.

Фиг. 2. Етапи⁹ и видове дейности по приемането на Плана за инвестиции за Европа

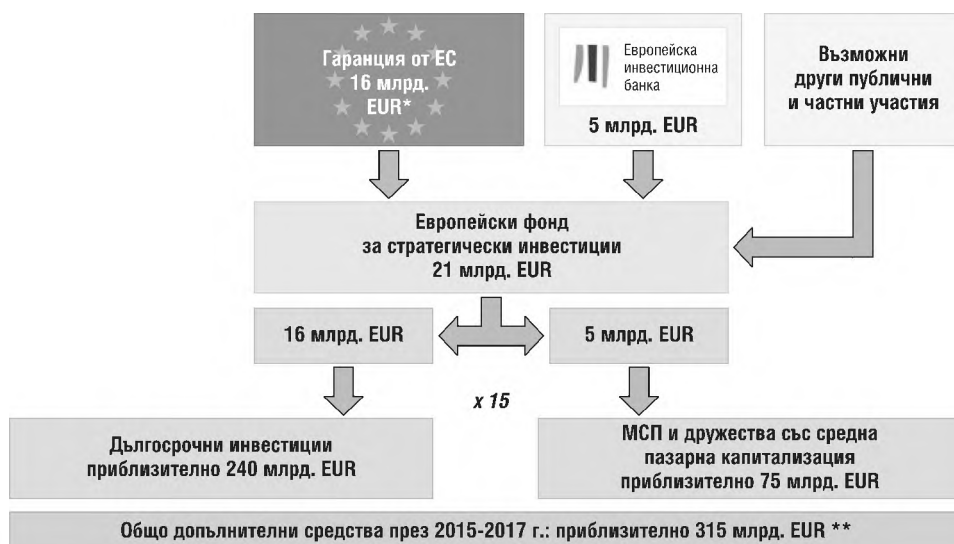
Източник: План за инвестиции за Европа; COM (2014) 903, Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейската централна банка, Европейския икономически и социален комитет, Комитета на регионите и Европейската инвестиционна банка, Брюксел, 26.11.2014 г.

⁹ Само половин година след 26.11.2014 г., когато ЕК и ЕИБ обявиха ПИЕ, Европейският фонд за стратегически инвестиции (ЕФСИ) е факт. На 13.01. 2015 г. ЕК прие законодателното предложение за ЕФСИ. Държавите членки го подкрепиха единодушно на 10 март 2015 г. На 20 април ЕП го гласува на равнище парламентарна комисия. Финансовите министри приветстваха споразумението за регламента в рамките на Съвета по икономически и финансови въпроси (ECOFIN) на 19 юни, а ЕП го гласува окончателно по време на пленарното си заседание на 24 юни 2015 г. ЕФСИ започна своята работа през втората половина на 2015 г.

3. Европейски фонд за стратегически инвестиции

Европейският фонд за стратегически инвестиции (ЕФСИ) се създава, за да се осигури по-голям капацитет за поемане на риск при инвестирането на публични средства на равнище ЕС. Той осигурява по-голям достъп до рисково финансиране за дългосрочните инвестиции на малките и средните предприятия (МСП) и дружествата със средна пазарна капитализация¹⁰.

Новият ЕФСИ¹¹ е създаден чрез партньорство между ЕК и ЕИБ (фиг. 2) в рамките на групата на ЕИБ.¹² ЕФСИ има различен рисков профил от структурите, съществуващи до момента. Той осигурява допълнителен капацитет за поемане на риск и е насочен към проекти с голяма обществена и икономическа стойност, допълвайки проектите, финансирани от ЕИБ и програмите на ЕС до момента. Гамата от възможни продукти е отворена, така че да може да се адаптира към променящите се потребности на пазара.

* 50% гаранция = 8 млрд. EUR от Механизма за свързване на Европа (3,3), програма "Хоризонт 2020" (2,7) и бюджетен марж (2)

** Нетен размер на първоначалното участие на ЕС като гаранция: 307 млрд. EUR

Фиг. 3. Структура на новосъздадения Европейски фонд за стратегически инвестиции (ЕФСИ) - средства от ЕС

Източник: План за инвестиции за Европа; COM (2014) 903, Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейската централна банка, Европейския икономически и социален комитет, Комитета на регионите и Европейската инвестиционна банка, Брюксел, 26.11.2014 г.

¹⁰ В контекста на плана дружества със средна пазарна капитализация са тези, чиито работници са между 250 и 3000 души.

¹¹ Правният инструмент на ЕФСИ е регламент на основание чл. 172; 182; 175, параграф 3 и чл. 173 от ДФЕС.

¹² Комисията и ЕИБ се договарят фондът да бъде създаден в рамките на ЕИБ като специален доверителен фонд. Това осигурява бързото му създаване, а фондът се ползва от финансирането и експертния опит в отпускането на заеми и управлението на риска на съществуващите структури на ЕИБ.

За създаването на ЕФСИ е предоставена **гаранция от бюджета на ЕС в размер на 16 млрд. евро**. ЕИБ внася във фонда **5 млрд. евро** (фиг. 3). Гаранцията от бюджета на ЕС е осигурена от съществуващи бюджетни ресурси - маржа за гъвкавост на бюджета на ЕС, Механизма за свързване на Европа и програмата „Хоризонт 2020“. Очаква се чрез новия ЕФСИ въздействието на посочените европейски фондове върху реалната икономика да се увеличи многократно в сравнение с това, което те биха постигнали поотделно, без съществуването на ЕФСИ, а финансирането на ЕФСИ да се увеличава във времето. Държавите членки, пряко или чрез своите национални насърчителни банки (ННБ), имат възможност да участват в неговото финансиране под формата на капитал. Важно е да се отбележи, че при оценяването на публичните финанси в контекста на Пакта за стабилност и растеж, позицията на ЕК е в полза на капиталово участие във фонда. Във фонда могат да участват и частни инвеститори.

Всички инвестиции, реализирани с помощта на ЕФСИ, се отпускат съгласно установените процедури за одобряване на държавна помощ. За да се гарантира, че инвестициите, осъществявани чрез ЕФСИ, са в съответствие с правилата за държавна помощ, *проектите трябва да удовлетворяват съществуващи потребности* (напр. да не дублират вече съществуващи инфраструктури), *да привличат в максимална степен частно финансиране и да не изтласкват частно финансирани проекти*. Финансираните проекти трябва да бъдат отворени за всички потребители, включително за конкуриращи се оператори, при справедливи, разумни и подходящи условия, така че да се избегне създаването на бариери за навлизане на пазара. За да се осигури максималното въздействие на тези инвестиции, ЕК формулира критерии (за целите на оценяването на държавните помощи), на които даден проект трябва да отговаря, за да бъде одобрен за финансиране от ЕФСИ. Ако даден проект отговори на тези критерии и получи помощ от ЕФСИ, всяка допълнителна национална помощ се оценява съгласно опростена и ускорена процедура за оценка на държавната помощ, при която единственият допълнителен аспект, който ЕК проверява, е пропорционалността на публичната помощ (липса на свръхкомпенсация).

Основната роля на ЕФСИ е да се осигури *по-голям капацитет за поемане на риск и да се мобилизират допълнителни инвестиции, най-вече от частни източници, но и от публични източници, в определени сектори и области*.

През октомври 2014 г. по искане на министрите на икономиката и финансите на ЕС¹³ е създадена *работна група за инвестиции в ЕС* със задача да изготви пълен списък на инвестиционните проекти, които биха могли да бъдат финансирани от ЕФСИ и да селектира от тях най-важните за Европа проекти, които да бъдат финансирани в краткосрочен и средносрочен план. Работната група се ръководи съвместно от ЕК и

¹³ Council of the European Union, Council conclusions on measures in support of investment in Europe, Economic and Financial Affairs Council meeting, Luxembourg, 14 October 2014
http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ecofin/145102.pdf.

ЕИБ и включва представители на всички държави - членки¹⁴ на ЕС. Междувременно за държавите членки е определен срок, в който да изпратят към работната група своите предложения за инвестиционни проекти. В резултат от своята първоначална дейност, на 9.12.2014 г. работната група публикува списък от 2 000 проекта, получени от 28-те държави членки. Исканото финансиране за тях е 1,3 трилиона евро. От доклада на работната група става ясно, че в ЕС съществува необходимост, но и значителен потенциал за осъществяването на редица важни инвестиционни проекти, които не са реализирани до момента поради различни финансови, регулаторни или други пречки. Списъкът от 2 000 проекта не е окончателен, всяка държава членка може да предлага за включване в него още инвестиционни проекти, които счита за важни. Важно е да се отбележи, че ЕК и ЕИБ не поемат ангажимент за автоматично финансиране на проектите, посочени в пълния списък на работната група. Също така, *присъствието на проектите в списъка не означава, че те ще получат преференциален достъп до национални или европейски ресурси.*

България е предложила от ЕФСИ да бъдат финансирани 18 проекта на обща стойност 3,5 млрд. евро. В националния списък, координиран от Министерството на финансите (МФ), има *17 публични проекта* (най-вече в отраслите транспорт и енергетика) и *един проект за публично-частно партньорство* (в сектора на знанието и дигиталната икономика). Сред посочените предложения са проектите за изграждане на магистралата София - Калотина, високоскоростните пътища Вудин - Ботевград и Русе - Велико Търново, жп линиите Карнобат - Синдел и Русе - Варна, проекти за подобряване на водоснабдяването в 40 общини, иновативни технологии за преработка на отпадъци в 3 региона, закриване и рекултивация на сметища в 9 общини и младежко предприемачество. В списъка е и националната програма за енергийна ефективност на жилищните сгради. Сред българските проекти има и седем проекта на Електроенергийния системен оператор за обновяване на мрежата и изграждане на междусистемни връзки. България е една от активните страни членки по отношение на броя на предложените инвестиционни проекти, които да бъдат включени в списъка.

България участва със 100 млн. евро в ЕФСИ. Вноската ще бъде направена чрез съфинансиране на проекти, одобрени от Българската банка за развитие. България е 8-ата държава членка след Германия, Испания, Франция, Италия, Люксембург, Полша и Словакия, която обявява финансово участие в ЕФСИ (табл. 1). Така нашата страна е сред първите страни, които се включват във финансирането на ПИЕ. Ефектът от това действие ще стане ясен в средносрочен и дългосрочен период, когато ще

¹⁴ Българските представители в тази работна група са двама: г-жа Младенка Кръстева, втори секретар с ресор „Регионална политика, държавни помощи, финансов аспект на климатичните промени и реформа на икономическото управление“ в Постоянното представителство на Република България към Европейския съюз и г-н Атанас Славчев Кацарчев - председател на надзорния съвет на Българска банка за развитие (ББР)

проличи дали се е материализирал очакваният мултипликативен ефект от тези 100 млн. евро и дали са се увеличили частните инвестиции в нашата икономика, което е предпоставка за реализирането на по-високи темпове на икономически растеж, повече и по-добре платени работни места и по-висок стандарт на живот за българите.

**Таблица 1. Първите 8 държави членки,
които са обявили стойностите на своите вноски в ЕФСИ**

Държава	Вноска в ЕФСИ
Германия	8 млрд. евро
Франция	8 млрд. евро
Италия	8 млрд. евро
Испания	1,5 млрд. евро
Люксембург	80 млн. евро
Полша	8 млрд. евро
Словакия	400 млн. евро
България	100 млн. евро

Източник: Country contributions, http://ec.europa.eu/priorities/jobs-growth-investment-plan/index_en.htm

На 24 юни 2014 г. ЕП прие резолюция¹⁵, с която одобри текстовете на регламента за ЕФСИ, в който подробно са дефинирани всички детайли по работата на фонда, включително допустимите партньори, проекти, инструменти и критерии за подбор¹⁶ на проектите. Първите одобрени за финасиране проекти ще стартират преди края на 2015 г.

Междувременно ЕИБ одобри финансирането на първите проекти по ПИЕ. Те са на обща стойност 300 млн. евро и ще бъдат реализирани в секторите изследвания и развитие, здравеопазване, индустриални иновации и транспорт. Държавите, от които са дошли предложенията за проекти, са Испания, Италия, Ирландия и Хърватия. По-конкретно, проектите включват инвестиция в проучвания в здравеопазването в Испания, разширяване на ключово летище в Хърватия, създаване на 14 нови здравни центъра в Ирландия и подкрепа за индустриална иновация в Италия. Тези проекти са примери за типовете инвестиции, които ще бъдат финансирани от ЕФСИ. Докато ЕФСИ все още не е напълно оперативен, ЕИБ ще предоставя предварителното финансиране за одобрените проекти.

¹⁵ ЕП одобри правилата на ЕФСИ с 464 гласа „за“, 131 „против“ и 19 „въздържал се“. С гласуването приключва една изключително бързо протекла законодателна процедура (процедурата по съвместно вземане на решение).

¹⁶ Европейски парламент, Приложение II към Законодателна резолюция на Европейския парламент от 24 юни 2015 г. относно предложението за регламент на Европейския парламент и на Съвета относно Европейския фонд за стратегически инвестиции и за изменение на регламента (ЕС) № 1291/2013 и (ЕС) № 1316/2013 (COM(2015)0010 - C8-0007/2015 - 2015/0009(COD)).

Сред първата партия одобрени за финансиране от ЕФСИ проекти (юли 2015 г.) **няма български проект**. Причината е, че проектите, които страната ни е изпратила за потенциално финансиране от ЕФСИ **не** отговарят на едно основно условие - **да не са публични**. ЕФСИ финансира проекти на частни предприемачи и на публично-частни партньорства. Изцяло публични проекти не се финансират. Така, причината, поради която няма одобрен български проект е съвсем ясна - в процеса на формулирането на националния списък с проекти, изпратен до Работната група на ЕК, е имало очевидна липса на разбиране за това какви проекти се финансират от ЕФСИ. Грешката може и трябва да бъде поправена и първоначално изпратеният индикативен списък да бъде допълнен с подходящи за финансиране частни проекти от стратегическо значение за ЕС и България.

ЕФСИ ще споделя риска *заедно с частните инвеститори*. С оказаната помощ проектите ще бъдат и по-привлекателни за кредитиране от страна на банките, защото ЕФСИ ще ги подкрепя. Но фондът няма да изземва риска на предприятията.

ЕФСИ подкрепя високорискови рентабилни проекти, в които основният дял за реализация се поема от частния сектор. Това става чрез предоставяне на заеми или рисково капиталово финансиране¹⁷, а не чрез предоставяне на безвъзмездна помощ под формата на грантове. Фондът, а не ЕК или националните правителства, оценява проектите и взема решение дали дадено проектопредложение да получи финансиране. Проектите се оценяват от специални комисии към ЕФСИ по отношение на нивата на риск, това дали проектът е дългосрочен или свързан с предоставяне на иновативна технология. Няма квоти и лимити за броя и сумата на проектите, които една държава членка може да получи по ЕФСИ.

Проектите се конкурират на европейско ниво. На местно ниво се работи чрез банките за развитие или чрез фондове за рисков капитал, като за всяка държава се търси най-доброто решение.

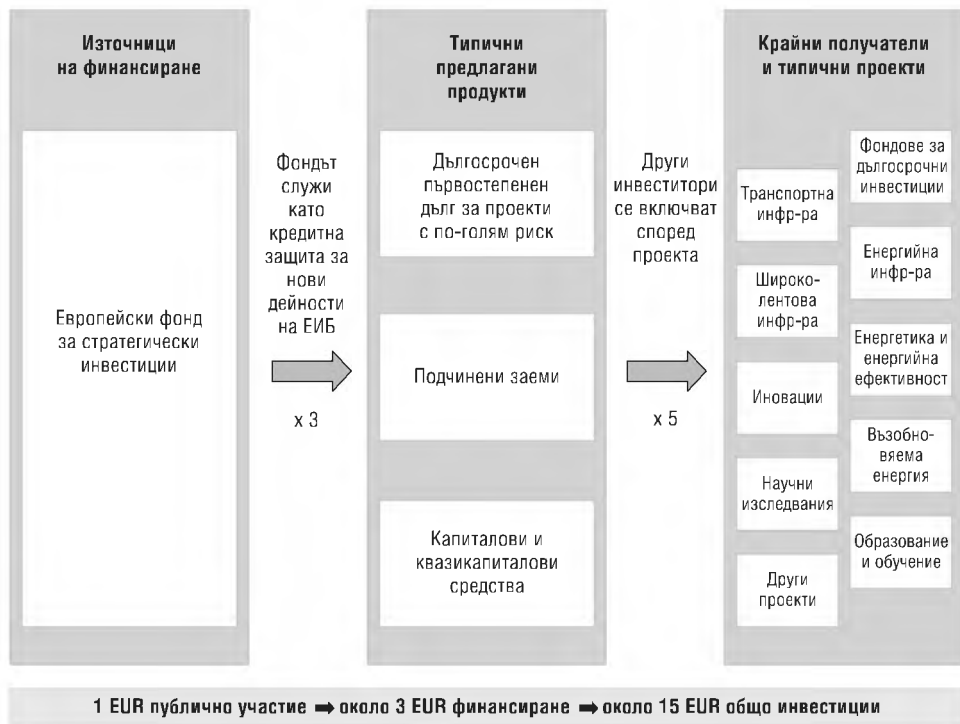
В периода след световната финансова криза преобладаващата част от частните инвестиции в ЕС *не са насочени към инвестиции в реалната икономика* поради различни причини: ниско търсене, ниска експортна конкурентоспособност на държави членки и бизнес сектори в ЕС и проблеми във финансовите сектори на отделни европейски държави.

Идеята на плана „Юнкер“ е безспорно добра - да се предотврати ситуацията, в която националните правителства ще трябва да използват парите на данъкоплатците, за да стимулират инвестициите и да се стимулира това частният сектор да концентрира инвестициите си в реалната икономика, за да се избегне повишаването на държавния дълг¹⁸ на държавите членки.

¹⁷ В последните години ЕС изостава от САЩ по отношение на възможностите за предоставяне на рискови инвестиции (venture capital и private equity).

¹⁸ Известно е, че за няколко години публичният дълг на ЕС е скочил от 60% от БВП на 90% от БВП.

Така ЕФСИ, който има начален капитал от едва 21 млрд. евро, се превръща в основното оръжие на ЕК в следващите три години, през които трябва да се стимулират инвестициите на Стария континент. Чрез него основно ЕИБ ще понесе риска от инвестициите. По своята същност ЕФСИ предвижда ЕИБ да подкрепя проекти чрез ЕФСИ, в които *основният дял за реализация на проектите се поема от частния сектор*. Тези проекти трябва да донесат „добавена стойност“ на европейската икономика. Очакванията на ЕК са, че тази добавена стойност ще скочи 15 пъти спрямо обема на ЕФСИ, т.нар. „уравнение 21х15“ (фиг. 4).

Фиг. 4. Очаквано въздействие от изпълнението на Плана за инвестиции за Европа

Източник: План за инвестиции за Европа; COM (2014) 903, Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейската централна банка, Европейския икономически и социален комитет, Комитета на регионите и Европейската инвестиционна банка, Брюксел, 26.11.2014 г.

Дали Планът за инвестиции за Европа ще постигне очаквания мултипликационен ефект, ще покаже бъдещето. Към момента има и доста скептично настроени анализатори в това отношение. Планът разчита на значително участие на частния сектор, който трябва да вложи свои ресурси в следкризисния период. Самият план е изграден върху два основни

стълба. Първият е създаването на ЕФСИ. Вторият е създаването на рамка за стимулиране на инвестициите от страна на частния сектор. ЕИБ като банка с рейтинг „ААА“ е най-добрата гаранция за тази рамка. Не би могло да се предвиди точно с колко ще се повиши растежът на всяка страна членка от тази инициатива поради неяснотата кои проекти ще бъдат финансирани, но е важно, че някакъв растеж ще има за всички страни членки.

Използвана литература

1. Council of the European Union, *Council conclusions on measures in support of investment in Europe*, Economic and Financial Affairs Council meeting, Luxembourg, 14 October 2014 http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ecofin/145102.pdf
2. World Investment Report, UNCTAD, 2013
3. Договор за функционирането на ЕС, чл. 172; 182; 175, параграф 3 и чл. 173
4. Драги, М., Реч в Джаксън Хоул, 22 август 2014 г., <http://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2014/html/sp140822.en.html>
5. Европейска комисия, План за инвестиции за Европа; COM (2014) 903, Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейската централна банка, Европейския икономически и социален комитет, Комитета на регионите и Европейската инвестиционна банка, Брюксел, 26.11.2014 г.
6. Европейски парламент, Приложение II към Законодателна резолюция на Европейския парламент от 24 юни 2015 г. относно предложението за регламент на Европейския парламент и на Съвета относно Европейския фонд за стратегически инвестиции и за изменение на регламенти (ЕС) № 1291/2013 и (ЕС) № 1316/2013 (COM(2015)0010 - C8-0007/2015 - 2015/0009(COD))
7. Европейски съвет, Закljučения на Европейския съвет от 23 и 24 октомври 2014 г.